תלמוד בבלי · אחרונים · שערי תורת בבל · סדר מועד

שערי תורת בבל על ביצה

רבי זאב וולף רבינוביץ'

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שערי תורת בבל על ביצה

רבי זאב וולף רבינוביץ'

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שערי-תורת-בבל-על-ביצה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ט: 4
דף יג: 4
דף טו: 4
דף כב: 4
דף כד: 5
דף כה: 5
דף כה: 5
דף כז: 6
דף לב: 7
דף לג: 7

דף ט:

(ט ב תוספות) **ד"ה א"ר יוחנן וכו' לכך פר"ת וכו'**.—עי' מ"ש בגיטין יז ב.

דף יג.

(יג א תוספות) **ד"ה איכא דאמרי וכו' דבכל התלמוד לא מצינו וכו'**.—אין כלל בלא פרט, מצינו כזאת בע"ז עד רע"ב: אמר רבא דוקא זפתה אבל דרך בה לא (ופי' רש"י: לא בעיא ניגוב אלא הדחה) וכו'. איכא דאמרי אמר רבא דוקא זפתה אבל דרך בה לא סגי לה בניגוב. ועוד בגטין כח ב תרי לישני דרב יוסף, ובב"ק מט סע"ב סברת רבה להיפך מדרב יוסף, ובב"ב ט ע"א מחלוקת רב הונא ורב יהודה, עוד שם קסג ע"א וע"ב - מחלוקת רב ור' יוחנן, ובסנה' סא רע"א - מחלוקת רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא, ובזבחים לד א - מחלוקת אביי ורבא, ובערכין כא רע"ב - מחלוקת שמואל ועולא (וע"ש בפי' רש"י ד"ה פליגא), ובכריתות טז ב - מחלוקת רבא (או רבה) ורב חסדא, ובתמורה יח סע"א - מחלוקת רבה וריב"ל (ועי' שם לב ב תוס' ד"ה ורשב"ל), עוד ב"ב קנז א ונדרים צ ע"א וחולין טו ב. ועי' מ"ש בהוריות יב ב.

דף טו:

(טו ב תוספות) **ד"ה לוו עלי וכו' והא דאמר עשה וכו'**.—איכא למימר דרק ר"ע אמר עשה שבתך חול, אבל חכמים חולקים עליו כדמוכח מהא דאמרינן בפסח' שם (קיב א): "לא נצרכה אלא אפי' לר"ע", ור"א בר"ש דאמר כחכמים.

דף כב.

(כב א) **לאו אדעתאי**.—כעין זה יש בברכות (כו א), ופי' רש"י: לא נתתי לבי, וכעין זה פי' רש"י בכמה מקומות מן המצויינים בברכות שם; אבל כאן א"א לפרש כן, לכן פי' רש"י כאן (וכן בפי' ר"ח): "לאו אדעתאי עשה השמש מה שעשה", אבל מצאנו בשו"ת הגאונים שערי תשובה סי' קפ"ג גירסא אחרת[1]: "עולא איקלע לבי רב יהודה א"ל לשמעיה זקוף לי שרגא", ולפי זה גם כאן הפי' כפי הרגיל בשאר המקומות, כמו שהעיר באיי הים שם.

[1] [מובא באוצה"ג לביצה, חלק התשובות 27, ועוד שם בעמ' 13.]

דף כד.

(כד א) **הכא בצפור דרור עסקינן וכו'**.—עי' פי' רש"י ומהרש"א. והנה בט"ז יו"ד סוף סי' פב פי' דזה קאי אברייתא דאין צדין, והשיגו עליו בנקודות הכסף, וכן במשבצות זהב שם. אבל ראה זה מצאתי בשערי תשובות למהר"ם ב"ר ברוך ח"ב סי' פא, שכתב בשם רבינו תם דמפרש נמי דקאי אברייתא דאין צדין (ע"ש).

(כד סע"א משנה) **אלא שאין רצוני לקבל הימנו**.—הטעם שלא רצה לקבל הימנו כתב רש"י: "שאני שונאו". ויש לנו טעם יפה מזה והוא, דמאחר שחכמים חולקים עליו רצה רשב"ג להחמיר על עצמו כדברי חכמים אע"פ שהקיל לאחרים, ולמד כן מבית אביו ר"ג כדאיתא במשנה דלעיל פ"ב (כא ב), וכן בירושלמי ברכות פ"א ה"ב [ג רע"א] אמרינן, דר"ג פליג על חכמים ולא עביד עובדא כוותיה. וכזה איתא שם בר"ע ר"מ ור"ש.

דף כה.

(כה סע"א רש"י) **ד"ה מאי קמ"ל דרך ארץ או איסור ולמימר וכו'**.—עי' מהר"ם מה שדקדק בדבריו, ולדעתי יש להגיה בדברי רש"י "אי" במקום "או", ולפ"ז ענין דבריו מה ביאור דברי רמי בר אבא, שאמר "למדה תורה ד"א" אם כוונתו שאסור ולמימר וכו'.

דף כה:

(כה רע"ב) **חצובה מקטע וכו' נטיעה מקטע וכו'**.—לפי פי' רש"י הקשה מהרש"א דמאי אולמא דנטיעה דערלה מנדה, והרי דין שניהם מפורש בתורה. ומלבד זה קשה על מה שאמרו "חצובה מקטע רגליהון דרשיעיא". וכי לא יכולים הרשעים לומר "אחרי רבים להטות", ואנחנו למדנו משאר מיני העשבים, שאין להם סגולות החצובה? ולכך נראה לנו ענין אחר בזה.

ותחילה נחקור מה היא החצובה, שלא נתבאר יפה בדברי המפרשים. רש"י ז"ל כתב כאן: עשב ששרשיו נוקבין ויורדין בעומק ואין מתפשט לצדדין כלל. וכעין זה בפי' ר"ח, ולא כתבו את שמו בלשונם כדרכם[2]. נראה שלא ידעו מה הוא, אלא שבערוך ע' חצב ג' כתב: "עשב הוא שיורדין שרשיו בארץ אמות הרבה ולא ינטו הנה והנה וכו' ונקרא אדר"א[3] וכו' ונקרא בלשון ארמי יבלא". ובערך יבל כתב[4]: "עשב ששמו יבלא ובלשון קודש חצובה". והנה מדבריו שם מבואר שהוא מין עשב נמוך, אבל בפסחים (קיא ב) איתא: "בטולא

[2] עי' רשב"ם ב"ב נב א ובחדושי רמ"ה שם נו א ובפיה"מ להרמב"ם כלאים פ"א מ"ח.
[3] נראה דהיינו בלשון לעז, עי' בערך "אדר" שכתב על אדרא שבלשון חז"ל, שהוא מין אילן.
[4] ומקורו מפירוש רה"ג כלים פ"ג מ"ו (ע"ש) [ועי' הערות מו"ר פרופ' י"נ אפשטיין ז"ל בהוצאתו.]

דחצבא דלא חצב גרמידא". ומזה מבואר שהוא מין צמח הגדל בגובה אמה ויותר. ואנחנו נשער כי הוא הצמח הנקרא בלשון רומית ואשכנזית "קקטוס" (cactus), ובלשון ערבית "צבר", ובחלוף[5] אותיות "רצב" קרוב לשם "חצב" בפי חז"ל. ועי' ירוש' שביעית פ"א ה"ב [לג רע"ב]: בעשויין צובר (והרי זה כשם הערבי ממש!), ואותו ענין בבבלי ב"ב פג ב "כחצובא". מבואר אפוא ד"צובר" היינו "חצב" או "חצובה", וצמח זה מצוי הרבה בא"י, וגדלו כקומת אדם ויותר, והוא גדל גם בארצותינו בעציצים. ותמונת עליו תלתא תלתא בחד קינא כמו עלי ההדס כל עלה שבסדר אחד הוא בין האויר של שני עלים, שלמעלה ממנו ושלמטה ממנו, והרבה קוצים דוקרים כמו מחט יוצאים מכל עלה ועלה, ועל כן מנהג הערביים בארצות המזרח עד היום הזה לנטוע צמח זה בגבולי שדותיהם - במקום שאין אבנים מצויות-כי קוציו ימנעו אנשים זרים מלעבור עליהם להכנס אל השדה. וגם כי אין לצמח זה אלא גזע אחד לכן הגבול ניכר לעולם.

ונראה עוד דמשום שיש לצמח זה ג' עלים העומדים סביבו כדמות משולש או כדמות סגולתא, לכן בכל מקום שרצו חז"ל לציין תמונה כזאת יאמרו "כחצובא", ולכן יכנו גם לקנקן בעל ג' רגלים כדמות משולש בשם "חצבא"[6].

ולפי זה עניינו כאן חצובא מקטע וכו' דשדה גדורה סביב בצמח זה-הגנבים פורשין ממנה מפני יראת הקוצים שידקרו את בשרם ויברחו מצער הגוף: אבל בשדה שאינה גדורה בחצובה יגנבו דיים, כי לא ייראו את ה' העושה שמים וארץ. ומה ישיבו ביום תוכחה. וכעין זה בסנהדרין (קג סע"ב) "בכבודי לא מחיתם בכבודו של ב"ו מחיתם".

וכעין זה יש לפרש נטיעה מקטע וכו' שאין אדם נהנה מפירות ערלה הגדילין בשדה מפני שהכל יודעין שנטיעותיו ערלה הן, והוא דבר שבפרהסיא; אבל בטרפות ונדה יש אנשים שאין חוששים באיסורן ועוברים עליהן בצינעה. וכעין זה במדרש חזית פ"ה: "לערלה אתה ממתין ג' שנים, לאשתך אי אתה ממתין עד שהיא מטהרת". ומקטע רגליהון היינו שאין בפיהם תשובה ביום הדין כמו במעילה (ז ב): קצצתינון לרגלוהי דינוקא (ועי' פי' רש"י שם).

דף כז.

(כז א) **ר"ש וחביריו אמרו הלכה כר"מ והא אינהו קשישי מיניה טובא אלא וכו'**.— מפירש"י ופי' ר"ח משמע דגרסי "ר"ש בן מנסיא וחביריו[7]. ולפי' ר"ח "אינהו קשישי

[5] וחלוף אותיות מצוי בלשונות מזרחיות (עי' ערוך ע' אגן ב ויוחסין סדר אמוראים ערך ר' יהודה בר חנינה).
[6] ועי' רש"י עירובין נז ב וערוך ע' חצב א', שפירשו להיפך. ועי' שבת עז ב, שאמרו: חצבא שחוצב מים מן הנהר.
[7] [וכן הנוסח בכתב יד מינכן, ועי' ד"ס הע' ע.]

מיניה טובא" קאי אר"ש בן מנסיא וחביריו, שהיו גדולים בזקנה מר"מ. ופי' זה נסתר מזה שהוכיח רש"י, שר"ש בן מנסיא בימי רבי היה, ועל פירש"י כבר כתב מהרש"א שהוא דחוק[8]. לפיכך יותר נראה דגרסינן כאן ר' שמעון סתם, וכמו שביאר מהרש"א, אלא שיש להוסיף עליו, שהתלמוד ידע שר"ש היה גדול בשנים הרבה מר"מ אע"פ ששניהם היו חברים.

דף לב:

(לב ב) **המצפה לשלחן אחרים עולם חשך בעדו**.—ע"פ מה שאמרו בירושלמי ערלה פ"א ה"ה [סא רע"ב]: "דאכל מן חבריה בהית מסתכלא ביה".

(לב ב) **חייהם אינם חיים וכו' המצפה לשלחן חבירו**.—וכן מצינו בספר בן סירא (מ כט): חיי איש שוקד על שלחן אחרים אינם חיים[9].

דף לג.

(לג סע"א משנה) **אין מוציאין את האור לא מן העצים וכו'**.—נראה דמ"מ מותר להגיע עצי גופרור (=גפרור) בתנור חם או בזכוכית חמה למען הדליקם דאע"פ שאין האש נראה בהן מ"מ הוא מורגש בהן, לפיכך אין זה נקרא מוליד אש.

(שם רש"י) **ד"ה מן המים וכו' בפיוט יוצר שיסד וכו'**.—בדפוס וילנא החדש הגיה: "בפירוש ספר יצירה שיסד", ומקור הגהה זו לקוח מהקדמת הרב הגדול ר"ש באבער ז"ל למדרש לקח טוב (ע"ש).

[8] אלא שמה שהקשה עליו מירושלמי מע"ש פ"ב ה"ט [נג רע"ד], דעדה קדושה הן ר"ש בן מנסיא ור' יוסי בן המשולם- אינו כלום, די"ל "עדה קדושה" לחוד ו"עדה קדושה שבירושלם" לחוד. ועוד י"ל שהבבלי חולק על הירושלמי מדלא מנו זה בסנה' יז ב, דשם מנו אחרים כאלה, שנמנו ג"כ בירושלמי מע"ש שם, ובבבלי שם השמיטו ולא הודיעו מי הם "עדה קדושה".

[9] [במהדורות סגל וכהנא (ע"פ כ"י): איש משגיח על שלחן זר אין חייו למנות חיים.]